

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ВОСПИТАНИЕ

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВНА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА

год. 8, бр. 12, Штип 2012/2013

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика

Штип, 2012/2013

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика
год.8, број 12
2012/2013 год.

За издавачот:
проф. д-р Никола Смилков, декан

Издавачки совет:
проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Емилија Јаневиќ-Ивановска
доц. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова-Ѓорѓева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Ленче Милошева
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
асис. м-р Трајче Стојанов

Уредник – Managing editor:
асис. м-р Трајче Стојанов

Одговорен уредник – Editor in Chief:
проф. д-р Емилија Петрова – Ѓорѓева

Јазично уредување – Language Editor:
Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување – Technical Editing:
Славе Димитров
Благој Михов

Рецензенти:

проф. д-р Мирослава Николоска	проф. д-р Кирил Цацков
проф. д-р Татјана Атанасова	проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Виолета Николовска	проф. д-р Ленче Милошева
доц. д-р Борче Костов	проф. д-р Снежана Ставрева-
доц. д-р Драгор Заревски	Веселиновска
проф. д-р Снежана Мирасчиева	проф. д-р Емилија Петрова-Ѓорѓева
	асис. м-р Трајче Стојанов

Редакција и администрација – Editorial Office:
Билјана Јорданов
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип,
Р. Македонија
e-mail: vospitanie@ugd.edu.mk
++389 32 550 500

СОДРЖИНА

д-р Снежана Јованова-Митковска	
Метод на случај.....	7
д-р Деспина Сивевска	
Интерперсоналните односи како индикатори за педагошката клима во училиштето и одделението	19
д-р Емилија Петрова-Ѓорѓева, м-р Снежана Кирова	
Дилеми по прашањето дали работното и политехничкото воспитание претставуваат наставен предмет или принцип.....	29
м-р Драгана Кузмановска, м-р Блијана Петковска, Нада Арсова, Весна Нпчева	
Учебникот како наставно средство и извор на знаење.....	39
м-р Прена Кипанова	
Прераскажувањето и раскажувањето како форми на усно изразување	45
м-р Кире Филев	
Св. Климент Охридски – апостол на словенското просветно дело	53
м-р Снежана Кирова, м-р Јане Јованов	
Преглед на потеклото на имињата на деновите во неделата.....	61
м-р Ленче Насев	
Уметност, култура и музичко образование	71
д-р Ленче Милошева	
Когницијата и теоријата за умот кај деца со нарушувања од аутистичен спектар	75

д-р Владо Петровски, д-р Снежана Мпрасчиева	
Мултукултурализмот во образовниот систем на Р. Македонија	93
д-р Снежана Мпрасчиева	
За една нова концепциска платформа на наставата во насока на зголемена ефикасност и продуктивност	101
д-р Соња Петровска	
Кооперативното учење во функција на хуманизација на воспитно-образовната работа	111
д-р Снежана Ставрева-Веселиновска	
Повторно поврзување на детскиот свет со светот на природата	121
м-р Весна Коцева	
Филмот како дополнително наставно средство во процесот на усвојување на немајчиниот јазик	133
м-р Данпела Коцева, д-р Владо Петровски	
Образовната политика и осврт кон разликите во образовните постигнувања по етничка основа во Република Македонија	141
д-р Зоран Здравев, м-р Силвана Жежова, м-р Ѓорѓи Димов	
Имплементација на е-учење на УГД – научените лекции	149

УДК 929

Стручен труд
(Professional paper)

м-р Кире Филев
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за образовни науки

СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ – АПОСТОЛ НА СЛОВЕНСКОТО ПРОСВЕТНО ДЕЛО

Апстракт

Св. Климент Охридски чудотворец е основоположник на словенската писменост во Македонија. Роден некаде во Македонија (веројатно во Солун или во неговата близина) околу 840 година. Починал на 25 јули 916 година во Охрид. Основач на Охридската книжевна школа или т.н. Прв словенски универзитет. Следбеник и ученик на браќата св. Кирил и Методиј. По мисијата на браќата во Панонија, заедно со другите ученици бил протеран и прибежиште нашол во тогашното кнежевство Бугарија. Од кнезот Борис бил испратен како епископ во областа Кутмичевица, каде што во 886 година ја основал Охридската книжевна школа. Тука развил силна просветно-црковна и културна дејност. Од оваа школа излегле учени свештени лица кои во црквите проповедале на разбирлив словенски јазик. Се смета за автор на познатата кирилица. Во Охрид го изградил познатиот манастир на „Св. Пантелејмон“, каде што во 916 година бил погребан.

Клучни зборови: *Охридска книжевна школа, Кирил и Методиј, Македонија, кнез Борис*

ST. KLIMENT OF OHRID – APOSTLE OF SLAVIC EDUCATIONAL WORK

Abstract

St. Kliment Ohridski is founder of Slavic literacy in Macedonia. Born somewhere in Macedonia (probably in Thessaloniki or its surroundings) around 840 AC. Died on July 25 916 AC in Ohrid. Founder of Ohrid literary school or so-called First Slavic University. Follower and apprentice of brothers Ss. Cyril and Methodius. After the mission of the brothers in Pannonia, together with the rest of the apprentices was expelled and he found sanctuary in Bulgaria. Prince Boris accepted him, and sent him as episcopus in Kutmicevica area, where in 886

AC he founded Ohrid literary school. Here he developed strong educational, religious and cultural activities. From this school came out learned clerics and teachers. These priests in were preaching intelligible Slavic language, understandable to ordinary citizens. Is considered the author of the famous Cyrillic alphabet. In Ohrid, he build the famous monastery St. Pantelejmon, where in 916 AC he was buried.

Key words: *Ohrid literary school, Cyril and Methodius, Macedonia, prince Boris*

Климент Охридски е еден од основоположниците на македонското просветно и црковно дело. Продолжувач на делото на браќата Кирил и Методиј, нивни ученик уште од млади години. Основоположник на Охридската книжевна школа¹ и прв сесловенски епископ во Македонија.

Роден е околу 840 година некаде во Македонија. За неговата младост не се знае скоро ништо. Некои историчари сметаат дека е роден или во Солун или во неговата близина. Земајќи го фактот дека уште од млади години е заедно со браќата Кирил и Методиј, значи дека живеел во нивна близина. Според еден извор, Климент бил роден „од европските мизи, под кои многумина ги подразбираат болгарите”.² Но, имајќи предвид дека тогашната територија на Македонија се наоѓала во состав на Бугарското кнежевство, може да го интерпретираме овој податок дека Климент бил словен од Бугарското кнежевство. Потеклото на неговото семејство не е познато.

Дека Климент бил со Методиј некаде од шеесетите години на IX век кажува житието на Климент напишано од Охридскиот епископ Теофилакт некаде на почетокот на XII век: „...го зел за себе како образец за поддржавање великиот Методиј, бидејќи го знаел неговиот живот како никој друг и го следел од својата рана младост и со свои очи видел сè што правел неговиот учител...”³ Во тоа време Методиј бил на мисија во Мала Азија, поточно во манастирот Полихрон. Во овој манастир браќата се задржале неколку години и оттука ја завршиле својата мисија кај Хазарите. Се претпоставува дека токму тука била создадена или се работело на создавањето на словенската азбука, во историјата позната како глаголица.

1) Во историјата позната и како Охридски универзитет

2) „Кратко житие на Климент” од Охридскиот епископ Демитриј Хоматијан од почетокот на XIII век

3) Жития на светиите, Синодално издателство, Софија, 1991 година

Во 868 година Кирил и Методиј заминале за Рим, каде што на Папата му биле предадени моштите на св. Климент Римски. На приемот кај Папата, организиран во март 868 година, учениците на Кирил и Методиј биле ракоположени за свештеници од страна на двајца римски епископи. Во следната 869 година, Методиј, од страна на Папата бил ракоположен за архиепископ на Панонија и бил испратен таму во својство на папски легат. Сепак, во Моравија Методиј и неговите ученици не биле добредојдени за латинските свештеници, кои се плашеле за својата положба и привилегии кои ги уживале. Главен проблем во несогласувањата, освен јазикот, станале и догматските спорови помеѓу Цариградската патријаршија и Римската црква. Имено, источната црква во симболот на верата ја имала додавката „и Синот“⁴. Во полемиките во врска со ова прашање, победила насилината латинска страна. Учениците на Методиј⁵ биле изложени на прогон.⁶ Некои од нив биле продадени како робови (обично помладите), додека другите биле затворени. Помеѓу затворените се наоѓал и Климент. Наскоро им било наложено да ја напуштат Моравија.

„Климент го зеде со себе си Наума и Ангелариј и тргнаа накај Дунав. По патот пристигнаа во едно село, каде што помислија да си ја одморат снагата, бидејќи беа изморени од глад и студ... Кога стигнаа до Дунав ги видоа големите непроодни води, сврзаа три дрва и со Божја помош ја препливаа реката“.⁷ Белград во тоа време бил во границите на Бугарското кнежевство. Таму се јавиле кај војводата на градот, поставен од бугарскиот цар. Војводата ги испратил кај бугарскиот кнез Борис „...бидејќи знаеше дека Борис бара такви мажи...“⁸ Бугарскиот кнез ги прифатил Климент и учениците кои останале тука да ја продолжат работата на браќата Кирил и Методиј.

Во 886 година Климент бил испратен во Западна Македонија (област Кутмичевица) со центар во Охрид. На подарок од кнезот Борис „добил три прекрасни куќи во Девола... кои му служеа за одмор покрај Охрид и Главеница...“⁹ Во Охрид Климент развил широка просветителска книжевно-црковна и културна дејност. Во 893 година Борис го назначил Климент за епископ на Величката епископија, која се протегала по текот

4) Оваа додавка Римокатоличката црква ја прифатила дури во XI век

5) Кој починал во 885 година

6) Според некои записи тогаш во Моравија биле присутни околу 200 свештеници и ѱакони

7) „Животопис на Св. Климента од Теофилакта охридски архиепископ“, Превод: Д. Матов, Пловдив, 1896, стр. 17-18, Stanford University Libraries

8) Исто таму, стр. 18

9) Исто, стр. 21

на реката Треска.¹⁰ Според некои извори од Ватиканската библиотека Климент на двапати примил епископска катедра. Едната е Тивериоплската (струмичката) а втората е Величката. Во истиот извор е наведена годината и денот на смртта на Климент, како и седиштата на неговите епископии: „Епископијата на Велаград или Велеград (Берат) и Канина, Северен Епир. Град во Албанија, сега Берат. Епископија прво при Драчката митрополија, нарекувана Пулхериуполска, потоа Велеградска митрополија при Охридската архиепископија, а од 1767 г. при Цариградската патријаршија со митрополитска титула „пречестен и егзарх на цела Албанија“... епископи: 1. Филарет, непознато кога, 2. Серафим, исто непознато, 3. Сергиј, 16 април 878, 4. Даниил, 5. Климент 906, 25 јули 916 г...”¹¹

По осум години од работата на Климент, починал кнезот Борис Михаил, а него го наследил „...неговиот син Владимир, кој по четири години го напушти овој свет... Управувањето го наследил неговиот брат Симеон, кој прв се нарече бугарски цар...”¹² Симеон го „...назначи за епископ на Дрембица или Велика, и така стана првиот епископ...”¹³

Охридската книжевна школа

Охридската книжевна школа е најстарата средновековна македонска школа, создадена во Охрид во 886 година од Климент. Остатокот од оваа школа не се зачувани, но се лоцира во месноста Имарет во Охрид. Климент во Охрид развил активна просветителска и пишувачка дејност. Тука го воспитувал христијанското население, но дел од неговата активност била и проповедање на Евангелието на паганите. Користејќи ја азбуката на браќата Кирил и Методиј, ги обучувал и учел децата на словенски јазик. Најспособните деца ги земал за свои ученици. Им предавал богословија и ги подготвувал за идни свештеници и учители. Во неговото житие стои податок дека имал некаде околу 3.500 ученици.¹⁴ Секогаш имал некакви обврски „...или учеше деца, на едни им кажувааше како се пишуваат буквите,

10) Според проф. д-р Бранко Панов, центарот на оваа епископија некаде подалеку од Охрид, зошто во Пространото житие, Теофилакт Охридски вели: „Климент се враќал од Велика во Охрид, за да види дали жителите на земјата се силни по дух и дали се опираат на стравот од Бога, исто така и за да остане на спокојство во општењето со Бога во манастирот, чија убавина ја сакал и за која тагувал...”, Личности од Македонија, енциклопедиски именик, ред. Јован Павловски, МИ-АН, 2002 година, Скопје, стр. 145-146

11) Трендафил Крџиќ, Црковен вестник, 25 јули 1998, http://www.pravoslaviето.com/life/11.25_sv_Kliment_Ohridski.htm#3

12) Цитиран труд, „Животопис на Св. Климента од Теофилакт...”, стр. 23

13) Исто таму, стр. 24

14) Исто таму, стр. 22

на други им ја кажуваше смислата на пишаниот збор, или се спремаше за молитва, или пишувааше книги... Никогаш не стоеше без работа”¹⁵. Првиот словенски епископ за своја главна цел го сметал подготвувањето на месното свештенство за извршување на богослужбите на словенски јазик. „...Не давајќи им одмор на своите очи...”¹⁶ ги исполнувал своите просветителски и епископски должности.

Во школата на Климент или уште се нарекува и Прв словенски универзитет биле создадени, односно преведени огромен број дела, главно црковни книги. Биле преведувани од грчки на словенски јазик. Постои дилема помеѓу славистите околу една реченица во неговото житие. Имено, таму стои дека Климент пронашол други облици на буквите за да ги направи поразбирливи од оние кои ги создал Кирил. Дилемата или прашањето е дали Климент создал нова азбука или само ја упростил веќе постоечката. Прашањето потекнува од фактот што дека најраните црковно-словенски написи се напишани со два различни типови букви (глаголица и кирилица). За глаголицата е јасно дека е создадена од Кирил, а кирилицата претставува преработка на грчката азбука, при што се додадени некои нови знаци. Бидејќи се знае за глаголицата дека е создадена од Кирил, а кирилицата од учениците на Методиј, голем број научници сметаат дека втората азбука, всушност е дело на Климент.

Од најстарите записи, што се зачувани кај нас, а се создадени во Охридската школа се Асемановото евангелије¹⁷, Синајскиот псалтир и Синајскиот еухологиј. Нешто подоцна, на кирилско писмо биле создадени Добромирово евангелије, Битолскиот триод, Охридски апостол, Болоњски псалтир и др.

15) Исто таму, стр. 22

16) Исто таму, стр. 24

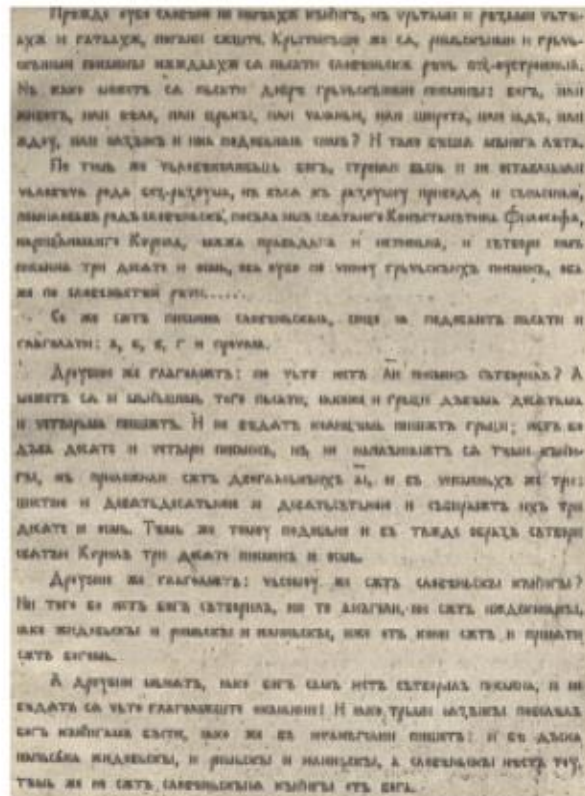
17) Пишувано на глаголица и воедно најстариот документ кој се чува во Државниот архив на РМ

Асеманово евангелие

Климент Охридски починал на 25 јули 916 година во Охрид, на 80-годишна возраст. Погребан е на 27 јули 916 година во неговиот манастир „Св. Пантелејмон“ во Охрид.

По смртта на Климент, не згаснала неговата книжевна школа. Неговото дело го продолжиле неговите ученици. Најголем дел на создадените дела на словенски јазик од оваа школа се дело на анонимни творци. По повод годишнината од смртта на Климент, анонимен автор составил „Служба“, која е еден од најубавите споменици на македонската книжевност од овој период. Еден од учениците на Климент е и Црноризец Храбар (чие виситинско име не е познато). Неговото дело „О Писменех“ е апологија на македонската писменост каде ја брани македонската азбука и го заштитува македонското културно дело. Во контекст на ова запишал: „македонските букви се посвети и се повеќе за почит, бидејќи се обработени од свет човек, а грчките ги создале Елините, кои биле пагани и незнабошци“.

„О Писменех” на Црноризец Храбар

Свети Климент Охридски имал непроценливо голема улога во духовната преродба на словенството. Затоа првиот словенски епископ, Климент Охридски се слави со особено голема почит, на 8 декември (нов стил) или 27 ноември (стар стил), ученикот и учител кој го утврдил христијанството меѓу народите на Балканот.

Користена литература

„Кратко житие на Климент”, од Охридскиот епископ Димитриј
Хоматијан од почетокот на XIII век

„Животописъ на Св. Климента отъ Теофилакта охридски
архиепископъ”, Превод: Д. Матовъ, Пловдивъ, 1896, Stanford University
Libraries

„Личности од Македонија, енциклопедиски именик”, ред. Јован Павловски,
МИ-АН, 2002 година, Скопје

Трендафил Кръстанов, Църковен вестник, 25 юли 1998

Веб извори:

http://www.pravoslaviето.com/life/11.25_sv_Kliment_Ohridski.htm#3

<http://www.mpc.org.mk/MPC/istorija.asp>

<http://ortos.wordpress.com>

